

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาดังกล่าวตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สมมติฐานการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สรุปผลการวิจัย
7. อภิปรายผล
8. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการสถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรม

2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1

สมมติฐานการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามองคาศเขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการสถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง
2. ผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการสถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรม มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามองคาศเขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ประชากร ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการสถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามองคาศเขต 1 จำนวน 105 โรงเรียน โดยจำแนกเป็น ผู้บริหาร ครูผู้สอนประธานกรรมการสถานศึกษา ครูพระสอนศีลธรรมรวมทั้งสิ้น 333 รูป/คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการสถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรม ใน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามองคาศเขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการคำนวณ โดยใช้สูตรการคำนวณของทาร์โร ยามาเน่ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 62) และการเทียบสัดส่วน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 182 รูป/คน

2. กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย ได้แก่ แนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 5 ด้านคือ ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ ด้านการจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา ด้านการพัฒนาบุคลากร และคุณลักษณะบุคลากร โรงเรียนวิถีพุทธ และด้านการเชื่อมสัมพันธไมตรี โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการสถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรม ต่อสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีมุทฺธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามองสาข เขต 1 จำนวน 51 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check Lists) จำนวน 1 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีมุทฺธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามองสาข เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการสถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรม จำนวน 50 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีมุทฺธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามองสาข เขต 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีมุทฺธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามองสาข เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการสถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรม ครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ไปยังผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามองสาข เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

2. นำแบบสอบถามไปส่งถึงผู้บริหารสถานศึกษาด้วยตนเอง

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทุกฉบับไปให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้คืนมา

2. ตรวจสอบคะแนนแบบสอบถามที่กระจาย โดยกำหนดค่าคะแนนออกเป็น 5 ระดับ
3. นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ดังนี้
 - 3.1 วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าร้อยละ
 - 3.2 วิเคราะห์ระดับสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย
 - 3.3 เปรียบเทียบระดับสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการสถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรม โดยรวมและรายด้าน โดยใช้ F-test (One Way ANOVA)
 - 3.4 วิเคราะห์เนื้อหาจากข้อเสนอนี้เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยวิธีการจัดกลุ่มประเด็นสำคัญแล้วนำเสนอเชิงพรรณนาด้วยค่าความถี่และค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการสถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรม พบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 182 รูป/คน เป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ สามารถนำไปใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้ 182 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 100 จำนวนตามสถานภาพของบุคลากรพบว่า ผู้บริหาร มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3 ครูผู้สอน มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3 ประธานกรรมการสถานศึกษา มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3 ครูพระสอนศีลธรรม มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 11 รูป คิดเป็นร้อยละ 6.0
2. วิเคราะห์สภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการสถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรม โดยรวมและรายด้าน

3. การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีมุทฺธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการสถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรม โดยรวมและรายด้าน

ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีมุทฺธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการสถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรม โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีมุทฺธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ของผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการสถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรม

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีมุทฺธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 มีดังต่อไปนี้ คือ 1) ควรมีการเผยแพร่ผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนรับทราบ 2) ควรมีห้องปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา 3) ควรจัดกิจกรรมศึกษาดูงานในโรงเรียนอื่น หรือหน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จ 4) ควรเปิดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในด้านวิชาการ วิชาชีพ และกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์ 5) ควรจัดการเรียนธรรมศึกษาร่วมกันกับวัด 6) ควรจัดประชุมกับผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้องให้รู้วัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติวิถีมุทฺธ 7) ควรจัดกิจกรรมเสริมเนื้อหาตามแนววิถีมุทฺธ เช่น กิจกรรมค่ายพุทธบุตร, บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน 8) ควรจัดการเรียนรู้โดยนำหลักพุทธธรรมมาเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา 9) ควรพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และ 10) ควรยกย่อง ชมเชย บุคลากรในโรงเรียนที่ปฏิบัติตนดีและเป็นกัลยาณมิตร ให้เป็นที่ปรากฏ

อภิปรายผล

- จากข้อค้นพบในการวิจัยสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีมุทฺธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยใช้กรอบแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีมุทฺธของกระทรวงศึกษาธิการ 5 ด้านคือ ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีมุทฺธ ด้านการจัดวิถีมุทฺธสู่วิถีการเรี้นรู้ ด้านกิจกรรมสนองแนวระพัฒนา ด้านการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรโรงเรียนวิถีมุทฺธ และด้านการเชื่อมสัมพันธ์ โรงเรียนวิถีมุทฺธและชุมชน มีประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 หนองคาย เขต 1 โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัย
 ของไธสวรรย์ ชุนรักญาติ (2546 : 294-295) ได้ศึกษาการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิปุทธ
 พบว่า ด้านการเตรียมการจัดหลักสูตร ด้านการดำเนินงานการจัดหลักสูตร และด้านการติดตาม
 ประเมินผลการจัดหลักสูตร ไม่พบปัญหาซึ่งแสดงว่าได้ดำเนินการอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับ
 นงลักษณ์ ยุทธสุทธิพงษ์ (2547 : 140) ซึ่งได้ศึกษาสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิปุทธ เขต
 พื้นที่การศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ ผลการศึกษา พบว่า การจัด
 สภาพในโรงเรียนวิถิปุทธ เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิและบุรีรัมย์ สุรินทร์
 โดยรวม มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีสภาพการ
 ดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการวิจัยของพระมหาวิโรจน์ จันดาภรณ์ (2548 : 148) ได้พัฒนา
 กิจกรรมบริหารจัดการเชิงรุกไปศึกษา โรงเรียนวิถิปุทธของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน
 ไทยรัฐวิทยา 1 จังหวัดลพบุรี พบว่า ด้านสถานที่ในการฝึกอบรม หลักสูตร วิทยากร กิจกรรม
 และระยะเวลา ทุกด้านนักเรียนที่เข้าร่วมการฝึกอบรมเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
 ผลการวิจัยของพระมหาทองพูล บุญสอน (2548 : 162) ได้ทำการศึกษากระบวนการจัดการเรียน
 การสอนตามแนวโรงเรียนวิถิปุทธ : กรณีศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 มณฑลบุรีเขต 2 พบว่า มีการปฏิบัติด้านบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร ด้านการจัดสภาพแวดล้อม
 ในโรงเรียนและความเอื้ออาทรของบุคลากร และด้านการจัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตอยู่ใน
 ระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐวดี อรุณพานิช (2548 : 85) พบว่า สภาพการ
 ดำเนินงานของโรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ใน
 ภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของวาสนา ติตะกานโต (2548 :
 70) ที่ทำการประเมินการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาลำพูน เขต 1 พบว่า การดำเนินการของสถานศึกษาที่เข้าร่วม โครงการ โรงเรียนวิถิปุทธ
 มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของแสงทอง เรืองศิลป์ (2548 :
 53) ซึ่งได้ศึกษาสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ขอนแก่น เขต 4 : กรณีศึกษา โรงเรียน ไทยรัฐวิทยา 34 (บ้านกุดโง้ง) พบว่า ได้ดำเนินงานตาม
 แนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิปุทธของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้ง 5 ด้าน โดยรวมและราย
 ด้านอยู่ในระดับมาก และผลการวิจัยของอมรรัตน์ แก้วมะ (2548 : 135) ได้ทำการศึกษาการ
 บริหารจัดการศึกษา โรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า
 ระดับกระบวนการบริหารจัดการศึกษา โรงเรียนวิถิปุทธ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ระดับ

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการวิจัยของพระ
ภวณัฐศรี หนูมาก (2549 : 192) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน ต่อการพัฒนา
โรงเรียนวิถืพุทธ พบว่า ด้านการดำเนินการมีระดับการปฏิบัติในกระบวนการการมีส่วนร่วมอยู่
ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของเจนญา สิงหระ (2549 : 108) ได้ศึกษานโยบายการ
ดำเนินงานโรงเรียนวิถืพุทธในจังหวัดอ่างทอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้มีเจตคติและมีความ
พร้อมในการดำเนินงาน โรงเรียนวิถืพุทธระดับมากในทุกด้าน

ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธาน
กรรมการสถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรมประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี รักษาศีล
ปฏิบัติธรรมสม่ำเสมอ มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงาน โรงเรียนวิถืพุทธอย่าง
ถ่องแท้ รวมถึงมีความมุ่งมั่นอย่างสูงยิ่งในการที่จะพัฒนาสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียน
การสอน ผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายประสงค์มากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ
วรสภา เื่อหอมจตุ (2547 : 98) ซึ่งได้ศึกษาการปฏิบัติตนด้านคุณธรรมจริยธรรมของครูใน
โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ครูควรเป็นแบบอย่างที่ดี
ดีแก่ศิษย์ มีคุณธรรมจริยธรรม รู้จักควบคุมตนเอง มีวินัยแก่ตนเอง มีความรับผิดชอบต่องานที่
มอบหมายและเมตตาต่อศิษย์ หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลาและรักในอาชีพ มีจิตสำนึก
ของความเป็นครู ดังเห็น ได้จากการจัดให้มีพระพุทธรูปประจำ โรงเรียนและในห้องเรียน ทำ
โรงเรียนปลอดและปราศจากอบายมุขทุกชนิด การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา
จัดการแข่งขันกีฬา กิจกรรมวันเด็ก กิจกรรมวันแม่ร่วมกับวัดและชุมชน จัด โครงการเยี่ยมบ้าน
มอบทุนการศึกษาแก่เด็กยากจน เป็นต้น ผลการศึกษาวิจัยจึงออกมาในรูปของการปฏิบัติมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการ
สถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรมต่อสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถืพุทธ สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน
สอดคล้องกับงานวิจัยของผดุงมาศย์ รัชย์นาค (2547 : 65) ได้ศึกษาการใช้ไตรสิกขาในการ
พัฒนาศีลธรรมของเยาวชนไทย : ศึกษากรณีโรงเรียนวิถืพุทธในจังหวัดสมุทรปราการ
ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยทำให้คุณภาพชีวิต
ของเยาวชนไทยเสื่อมลง ผู้อบรมมีความเห็นตรงกันว่าควรมีการพัฒนาทางด้านศีลธรรมแก่
เยาวชนไทย และมีความเห็นตรงกันในเรื่องของการนำประโยชน์ที่ได้รับจากกรนำหลัก
ไตรสิกขาและ โยนิโสมนสัการ ไปใช้ในจิตต์ประจำวัน ไปถ่ายทอดแก่นักเรียนในสถานศึกษา
ของตน ผลการวิจัยของศราวุทธิ์ ศรีรมณ์ (2548 : 68) ได้นำหลักพุทธธรรมด้าน ไตรสิกขามา

ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียน โรงเรียนวิถิปุทธในเขตจังหวัดนนทบุรี พบว่า ในด้าน
 เศรษฐศาสตร์ การศึกษา อาชีพผู้ปกครอง เกรดเฉลี่ยในภาคเรียนที่ผ่านมา และความรู้เกี่ยวกับระดับการ
 ปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมด้านไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีความสัมพันธ์กัน
 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับอมรรัตน์ แก้วมะ (2548 : 135) ได้ทำการศึกษการ
 บริหารจัดการศึกษา โรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคกลาง เขต 1 พบว่า
 กระบวนการบริหารจัดการศึกษา และประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา โรงเรียนวิถิปุทธ
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคกลาง เขต 1 จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมแตกต่างกัน
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อจำแนกตามประเภทของ โรงเรียนพบว่า บุคลากรที่
 อยู่ในโรงเรียนที่มีประเภทแตกต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยของประเทือง
 เสี่ยมใส (2548 : 136) ได้ศึกษานและเปรียบเทียบการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม
 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 กาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี
 ความคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบูรณาการกับวิถีชีวิตทั้งในและนอก
 โรงเรียน ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของเจษฎา หิงหระ (2549 : 108-110) ได้ศึกษา
 แนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิปุทธในจังหวัดอ่างทอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มี
 อายุต่างกัน และมีอายุการทำงานต่างกัน มีความรู้มีเจตคติและมีความพร้อมในการดำเนินงาน
 โรงเรียนวิถิปุทธ ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยของพระภิกษุภูวนัฐ หนูมาก (2549 : 204-205) ได้
 ศึกษาการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถิปุทธ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี
 มีเพศ อายุ และขนาด โรงเรียนต่างกัน มีระดับการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมพัฒนา โรงเรียนวิถิปุ
 ทธิ ไม่แตกต่างกัน

ไม่ถื่นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ พระพุทธศาสนาได้หลอมรวมเข้า
 กับวิถีชีวิตของคนไทยมาแต่นั้นนาน ดังจะเห็นได้จากขนบธรรมเนียมประเพณีและ
 วัฒนธรรมต่าง ๆ ของไทย ซึ่งล้วนแล้วแต่มีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานเกี่ยวข้องอยู่ทั้งสิ้น ไม่
 ว่าจะเป็นภาษาพูด ด้อยคำ สำนวน สุภาษิต การแต่งกาย การกินอยู่หลับนอน ประเพณีเกี่ยวกับ
 การเกิด แก่ เจ็บ ตาย การทำมาหากิน คำสั่งสอน การประพฤติปฏิบัติ ความคิด ประจัญญา และ
 ความเชื่อ การที่คนไทยได้ซึมซับพระพุทธศาสนาเข้าไปในชีวิตจิตใจจนกลายเป็นบุคลิกภาพ
 เป็นนิสัย เป็นวิถีชีวิต สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไทรัช คู่สนสุข (2539 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้
 ศึกษาหลักการ กระบวนการเรียนรู้ และการสอนตามหลักพุทธศาสตร์ พบว่า พุทธศาสตร์เป็น
 องค์ความรู้ที่มีความสำคัญของโลก อีกทั้งมีความใกล้ชิดต่อวิถีชีวิตของคนไทยอย่างมาก พุทธ

ศาสตร์ได้รับการยอมรับและมีการยกย่องว่าเป็นองค์ความรู้ที่งดงามลึกซึ้งให้กำเนิดอาหรือ
 การภรรณอหิบาย “โลกและชีวิต” ได้อย่างครอบคลุมและชัดเจน และเป็นองค์ความรู้ที่ให้
 แนวทางปฏิบัติในขั้นต่าง ๆ จนถึงขั้นสูงสุดในชีวิตได้ ดังนั้น ผู้บริหาร ครูผู้สอน ปรชชาน
 กรรมการสถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ก็เป็นผู้ทศศาสนิกชน จึงทำให้มี
 ทัศนคติ แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธไปในทางเดียวกัน สอดคล้องกัน
 ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1

จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบข้อเสนอแนะ
 เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย
 เขต 1 ดังนี้ โรงเรียนวิถีพุทธ ควรมีการเผยแพร่ผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้ผู้เกี่ยวข้อง
 และสาธารณชนรับทราบ ควรมีห้องปฏิบัติการกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ควบคุมกิจกรรมศึกษา
 ธุงานในโรงเรียนอื่น หรือหน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จ ควรเปิดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลาง
 ชุมชนในด้านวิชาการ วิชาชีพ และกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์ ควรจัดการเรียนรชรร่วมศึกษาร่วมกัน
 กำวัด ควรจัดประชุมกับผู้ปกครอง ผู้บริหารชุมชน และผู้เกี่ยวข้องให้วัดดูประสงคและแนวปฏิบัติ
 วิถีพุทธ ควรจัดกิจกรรมเสริมเนื้อหาตามแนววิถีพุทธ เช่น กิจกรรมค่ายพุทธบุตร และ บรรพชา
 สามเณรภาคฤดูร้อน ควรจัดการเรียนรู้โดยนำหลักพุทธธรรมมาเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์และ
 แก้ปัญหา ควรพัฒนาบุคลากรของ โรงเรียนตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และควรยก
 ย่อง ชมเชย บุคลากรใน โรงเรียนที่ปฏิบัติดีตนดีและเป็นกัลยาณมิตรให้เป็นที่ยอมรับ
 สาธารณชน เป็นส่วนใหญ่ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสมคิด โพธิ์จุมพล (2548 : 84-86) ได้
 ศึกษาการบริหารการจัดการศึกษาใน โรงเรียนวิถีพุทธ กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านหนองผือ สังกัด
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า ด้านปัจจัย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู จะต้อง
 มีความศรัทธา ประพฤติปฏิบัติตามหลักของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะศีลห้าซึ่งเป็นฐานใน
 การดำรงชีวิต เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และชุมชน การบริหารจัดการศึกษาต้องยึดโอกาสให้
 ชุมชนในท้องถิ่น โดยรวมทั้งบ้าน วัด โรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ จัดทำ
 หลักสุดร ด้านกระบวนการ สถานศึกษาได้จัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการสอนคนหลัก
 ไตรสิกขาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันทุกช่วงชั้น ส่งเสริมความสัมพันธ์
 แบบกัลยาณมิตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ร่วมกับพระสงฆ์
 ชุมชนอย่างต่อเนื่อง และด้านผลผลิต โรงเรียนเน้นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน คือ

1) วิชาโลกใช้สอยปัจจัย 4 ในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสมได้คุณค่าแท้ 2) การดูแลร่างกาย และแต่งกายเรียบร้อย 3) ดำรงชีวิตอย่างเกื้อกูลสิ่งแวดล้อม 4) มีคิเลสเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต 5) มีวินัย มีความรับผิดชอบที่เด็ดขาดตรงต่อเวลา 6) สามารถพึ่งตนเองได้ 7) มีความกตัญญู รู้คุณ ตอบแทนคุณ 8) มีจิตใจเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อ 9) ทำงานและเรียนรู้อย่างตั้งใจ ออกหม ขยันหมั่นเพียร 10) มีสุขภาพจิตดีร่าเริง แจ่มใส เบิกบาน 11) มีศรัทธาและเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย 12) รู้กาละ บุญ คุณ โทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ 13) ใฝ่รู้ใฝ่ศึกษา แสวงหาความจริงและใฝ่สร้างสรรค์พัฒนางานอยู่เสมอ และ 14) รู้เท่าทัน แก้ไขปัญหาชีวิตและการทำงานได้ด้วยสติปัญญา โดยเปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียน ได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลด้วย เช่นเดียวกับงานวิจัยของนิคม พรหมมาเทพย์ (2548 : 102) ได้ทำการมีเทศติดตาม ครูพระสอนศีลธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 พบว่า ครูพระสามารถจัดกิจกรรมได้ตรงตามเนื้อหาสาระของหลักสูตร จัดทำสื่อการเรียนการสอนได้ตรงกับเนื้อหาวิชา แต่อย่างไรก็ตาม ครูพระยังต้องการพัฒนาตนเองในเรื่องของการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องการผลิตสื่อ และต้องการสื่อการเรียน ตลอดจนต้องการพัฒนาเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล ซึ่งทั้งผลงานวิจัยของนิคมพรหมมาเทพย์ (2548 : 88-90) ซึ่งได้หาแนวทางพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถืพุทธ ถึงกีดนำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากันแพงเพชร เขต 1 พบว่า มีดังนี้คือ 1) ระดมความคิดจากทุกฝ่าย 2) ผู้บริหาร ครู บุคลากรและกรรมการสถานศึกษา ร่วมกันกำหนด วิสัยทัศน์ แนวทางดำเนินการ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา 3) จัดทำแผนปฏิบัติการ/โครงการ เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน 4) กำหนดหลักสูตรสถานศึกษา โดยเน้นหลักสูตรศึกษา 5) พัฒนาบุคลากรให้เข้าใจหลักการและแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถืพุทธ ตลอดจนการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน 6) จัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา โดยเชิญพระสงฆ์หรือผู้ที่มีความรู้ทางพุทธศาสนาในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร 7) จัดกิจกรรมประจำวัน ต่อเนื่องกันในชีวิต โดยเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิด ฝึกปฏิบัติจนเป็นนิสัย 8) มีการจัดกิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพุทธศาสนาทั้งในโรงเรียน และในชุมชน 9) เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาตามแนวทางวิถืพุทธในทุกด้าน โดยเฉพาะการพัฒนานักเรียน 10) สถานศึกษา บ้าน วัด ชุมชน ดำเนินกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทางพุทธศาสนาและวันตามประเพณี สอดคล้องกับผลงานวิจัยของแมคคีย์ (Mackey, 2003 : 1146-A) ที่ได้ศึกษาผลกระทบของอุดมการณ์ในการควบคุมอัตราครูออก โรงเรียนกลางคืนของนักเรียนตามการรับรู้ของคณะกรรมการบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในรัฐเท็กซัส ผลการวิจัยพบว่า ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศ กับการออกจากโรงเรียนอย่างชัดเจน

ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่าง สร้างบทบาทในทางบวกและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคณะครูกับนักเรียน ผู้บริหารต้องเป็นผู้ส่งเสริมขึ้นมา โดยใช้การฝึกอบรมครูประจำการ ฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม และเรื่องมนุษยสัมพันธ์ให้มากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่บรรยากาศทางสังคมของโรงเรียนให้ดีขึ้น เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของจอห์นสัน (Johnson, 1977 : 2769-A) ได้ศึกษาการใช้ทีมงานร่วมกันรักษาวินัยด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน และจัดกลุ่มให้คำปรึกษาของครูเพื่อช่วยลดพฤติกรรมทำผิดต่าง ๆ จะส่งผลต่อการหยุด และเลิกพฤติกรรมนั้น ๆ พบว่าผู้บริหารทุกคนเห็นด้วยว่า ทีมงานร่วมกันรักษาวินัย และการจัดกลุ่มให้คำปรึกษาของครูช่วยลดปัญหา การทำผิดวินัย และช่วยปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียน และลดเลิกพฤติกรรมที่ผิดวินัย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของไรด์ (Ried, 1965 : Abstract) ซึ่งได้สำรวจความคิดเห็นของครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนเทศบาลเมืองชานดิเอโก ที่มุ่งต่อการให้การศึกษาด้านจริยธรรมและค่านิยมโดยสอดแทรกไปในวิชาต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการสอนในจริยธรรมและค่านิยมในห้องเรียน สำหรับจริยธรรมและค่านิยมซึ่งครูเห็นว่าสอนได้ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความนับถือผู้อื่น การปฏิบัติตามหลักศาสนา ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความเชื่อในพระเจ้า ความยุติธรรม และการเข้าใจตนเองและผู้อื่น และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของคิลโลทอน (Killion, 1977 : 4612 - A) ที่ได้ศึกษาวิธีการและเครื่องมือที่ผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษาในอินเดียนำไปใช้ในการจัดการเกี่ยวกับระเบียบวินัยของโรงเรียน พบว่า วิธีการที่ใช้ได้ผลดีคือ การพูดคุยทางโทรศัพท์ วิธีการที่ใช้ได้ผลน้อยที่สุดคือการกักขังหน่วงเหนี่ยว และสาเหตุเบื้องต้นของปัญหาคือผู้ปกครองขาดความเอาใจใส่ และปัญหาที่สำคัญอันดับหนึ่งของ การประพฤติดังกล่าววินัยก็คือ ความฉวยโอกาส ไม่เอาใจใส่แก่นักเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า สภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนวิถิปุทธ ได้ดำเนินงานตามแนวแห่งพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จุดเด่นที่เห็นได้ชัดเจนอยู่ที่การจัดกิจกรรมเสนอแนะการพัฒนาโรงเรียนวิถิปุทธ เช่น การประดิษฐ์พระพุทธรูปประจำโรงเรียนและห้องเรียนอย่างเหมาะสม การจัดบริเวณโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติด อบาขมูข และสิ่งมอมเมาทุกชนิด และการจัด

กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพุทธศาสนาทั้งในโรงเรียนและในชุมชน ส่วนจุดที่ควรพัฒนา คือ การจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ เช่น ควรกำหนดให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา ควรกำหนดกระบวนการเรียนรู้ โดยบูรณาการพุทธธรรมหรือหลักไตรสิกขาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต และควรจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนเอื้อต่อกิจกรรมการเรียนรู้การสอนตามแนววิถีพุทธ เช่น มุมหลักธรรม สวนพุทธธรรม ป้ายเทวสถานสำคัญทางพุทธศาสนา เป็นต้น

1.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามองลาย เขต 1 ทั้ง 5 ด้าน ที่มีความถี่จากมากที่สุด คือ โรงเรียนวิถีพุทธ ควรมีการเผยแพร่ผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนรับทราบ ควรจัดให้มีห้องปฏิบัติการกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และจัดกิจกรรมศึกษาดูงานในโรงเรียนอื่น หรือหน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อให้การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธดำเนินไปตาม วัตถุประสงค์ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานอย่างสูงสุดต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ใน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามองลายเขต 1

2.2 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกรณีเข้าร่วมในการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามองลายเขต 1

2.3 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากร โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามองลายเขต 1

2.4 ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามองลายเขต 1